

DESCOPERIRILE ARHEOLOGICE DE LA PIETROȘANI, JUD. TELEORMAN

de EMIL MOSCALU
și CORNELIU BEDA

Teritoriul comunei Pietroșani, situat la jumătatea distanței dintre Zimnicea și Giurgiu, aproape de vărsarea râului Vedea în Dunăre, era cunoscut pînă acum în literatura arheologică doar prin castrul roman de aici, aflat într-o poziție excentrică față de limesul transalutan.

Unele lucrări agricole efectuate în anii 1965-1967 în punctul "Reca Mare", ca și lucrările de construcții făcute în curtea C.A.P.-ului din localitate au dus la descoperirea unei întinse necropole geto-dacice¹. A fost recuperată urna unui mormînt de incinerare și cîteva fragmente ceramice. Aceasta a determinat efectuarea în 1969 a unui sondaj. Pînă acum nu s-a cercetat sistematic nici o necropolă geto-dacică în Muntenia, în afară de cea de la Zimnicea. Cu prilejul efectuării sondajului nu au mai fost descoperite alte mormînte.

Vasul recuperat (fig.1/1) a fost descoperit în curtea C.A.P.-ului și conținea oase calcinate. Este lucrat cu mîna, din pastă brun-cărămizie; are o formă bitronconică, fundul plat, iar pe linia diametrului maxim două mînere plate. Partea superioară se deosebește de forma obișnuită a vaselor hallstattiene, care de obicei au gura trompetiformă. Vasul de la Pietroșani are un gît cilindric cu marginea superioară dreaptă și două mînere cu secțiune dreptunghiulară. Fragmentul de buză păstrat ne permite să observăm că toarta nu era prinsă de partea ei superioară, ci imediat sub ea. Deocamdată nu cunoaștem analogii pentru acest tip de vas decât la Zimnicea². I.H.Crișan consideră că vasul de la Zimnicea este analog cu un altul de la Baraolt³, ceea ce este inexact. Vasul de la Baraolt are gura trompetiformă și nu are mînere plate pe linia diametrului maxim, în timp ce vasele de la Zimnicea și Pietroșani au gîtul cilindric cu buza dreaptă și mînere plate.

Din punct de vedere tipologic, vasul de la Pietroșani, ca și cel de la Zimnicea derivă din formele de vase hallstattiene, după cum o dovedește bitronconismul și cele două mînere plate dispuse pe linia diametrului maxim. Tot din necropolă provin și fragmente de crater lucrate la roată din pastă cenușie (fig.2/15), similare cu craterele descoperite la Zimnicea, Lăceni și în cetatea de la Orbeasca de Sus. Pe baza analogiei cu vasul de la Zimnicea și a prezenței craterului, vasul de la Pietroșani poate fi încadrat în limitele sec.IV-III f.e.n. În ce privește al doilea vas descoperit sîntîmplător nu avem certitudinea că provine din necropola sau din așezarea Latene tîrzie situată la circa 2 km vest de sat. Este o cană lucrată la roată, din pastă cenușie (fig.2/1). Acest tip de vas are o bună analogie în cetatea de la Orbeasca de Sus, datat pe baza unei amfore din Chios, găsită în aceeași groapă, în a doua jumătate a sec.IV f.e.n. și

prima parte a sec. al III-lea f.e.n. Datarea noastră constituie un bun reper cronologic și pentru vasul de la Pietroșani. Alt exemplar de același tip se cunoaște în necropola de la Brăilița⁴. Acest tip de recipiente derivă din cele de tip IV/A-B de la Ferigile⁵ din a doua jumătate a sec. al VII-lea și sec. al VI-lea f.e.n. Vasele de la Pietroșani, Zimnicea, Brăilița și Orbeasca de Sus demonstrează continuarea vaselor de tip Ferigile IV/A-B până în sec. al III-lea f.e.n., dar vasele menționate aparțin aspectului cultural geto-dacic de tip Canlia, care este deosebit prin unele forme ceramice, ca și prin unele detalii tipologice de ceramică Ferigile. Prin urmare vasele de tipul celor de la Pietroșani aparțin aspectului Canlia și circulația lor în afara ariei Ferigile se explică prin faptul că atât aspectul Ferigile, cât și aspectul Canlia aparțin geto-dacilor. Acest tip de vas aparține variantei I/f a recipientelor bitronconice din cultura materială a geto-dacilor timpurii din sec. VI-III f.e.n.⁶

La circa 2 km vest de sat, pe terasa înaltă a Dunării, a fost găsită o așezare, de la suprafața căreia au fost culese mai multe fragmente ceramice, care permit încadrarea ei crenologică și culturală. Ceramica de uz comun este reprezentată prin câteva fragmente de vase ornamentate cu impresiuni adâncite, similare celor de la Insula Banului⁷ și prin fragmente ale unor vase ornamentate cu alveole (fig. 2/4). Ceramica fină este reprezentată de un fragment dintr-o căniță lucrată din pastă neagră, cu luciu metalic la exterior. Cănița a avut un miner supraînălțat, rupt din vechime și este decorată cu două linii paralele obținute prin imprimarea unui obiect zimțat (fig. 2/2). Alt fragment lucrat din pastă brun-cărmizie este decorat cu un ornament constând din cercuri concentrice imprimate și două registre ornamentale încadrate între liniile incizate, care se unesc formând triunghiuri (fig. 2/3). În aceeași categorie se încadrează și o cană găsită anterior. Cana are o toartă supraînălțată și este ornamentată pe linia de demarcație între corp și gât printr-o linie obținută prin imprimarea așa-numitului "torques". Cana este lucrată dintr-o pastă brună cu nuanțe negre, lustruită la exterior (fig. 1/2). Pentru încadrarea crenologică și culturală a materialului ceramic din această așezare este important fragmentul cu ornament constând din cercuri concentrice. Acesta are analogii în Dobrogea la Babadag⁸, în sudul Moldovei la Stoicani⁹, Brăilița¹⁰ și în materialele din Insula Banului¹¹, Pșenicevo, Meri și Cățelu Nou¹². Ornamentul incizat de pe același fragment își găsește analogii mai mult în ceramica hallstattiană timpurie, de tip Insula Banului, decât în cea de tip Babadag, ceea ce indică faptul că așezarea de la Pietroșani ar putea aparține Hallstattului timpuriu de tip Insula Banului.

Totuși fragmentul ornamentat cu triunghiuri incizate (fig. 2/3) este specific fazei Babadag I de la Babadag și Troia, în nivelul VII/b₂ datat de autorii săpăturii în perioada 1190-1100 f.e.n.¹⁴. Pornind de la această datăre D.P. Dimitrov a datat ceramica de tip Pșenicevo din Bulgaria ca cea de la Babadag în sec. XIII-XII f.e.n.¹⁵. Anterior faza Babadag I fusese datată în Hallstatt A₂ (sec. al XI-lea f.e.n.), iar Babadag II în Ha B₁-B₂. Alți autori au datat faza Babadag I în Ha A₁, iar faza Babadag II în Ha A₂ (sec. al XI-lea)¹⁶.

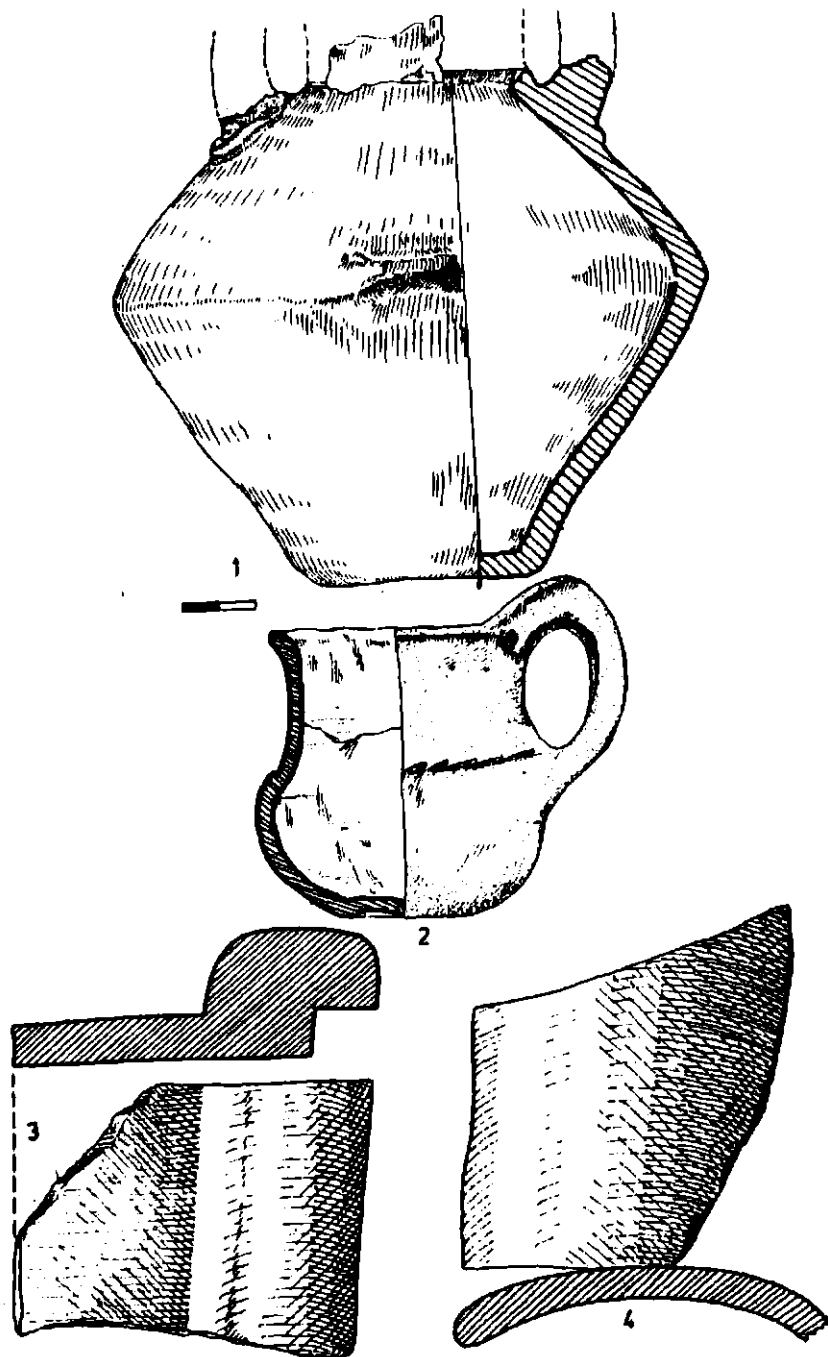

Fig.1.- Pietroșani 1, urnă din sec. IV-III f.e.n.; 2, cană hallstattiană; 3-4, țigle romane din sec. II-III e.n.

N. Sanders, reanalizând datarea nivelului Troia VII/b₁, arată că acesta datează pe la 1115 f.e.n., iar Troia VII/b₂ datează din sec. al XI-lea f.e.n.¹⁷. Problema este discutată și de B. Hänsel, care datează totuși faza Babadag I în Ha A₂ (sec. al XI-lea f.e.n.), deși autorul se sizează faptul că există un decalaj de 100 de ani¹⁸.

Chiar dacă nivelul Troia VII/b₂ datează din sec. al XI-lea f.e.n., această datare constituia și un terminus ante quem pentru ceramica de tip Babadag I-Pșenicevo. Altfel spus, elementele Babadag I din nivelul Troia VII/b₂ erau pe deplin formate în sec. al XI-lea, și prin urmare faza Babadag I trebuie datată în Ha A₁, dacă nu chiar în sec. al XIII-lea f.e.n., așa cum a arătat D.P. Dimitrov. B. Hänsel a arătat că nivelul Troia VII/b₂ conține și ceramică de tip Coslogeni, dar aceasta nu împieteează cu nimic datarea fazei Babadag I. Prezența elementelor Coslogeni aici se poate datora unei situații stratigrafice confuze, dar ele pot demonstra și persistența în anumite zone a culturii Coslogeni împreună cu elementele culturii Babadag-Pșenicevo. Oricum cultura Babadag-Pșenicevo era formată în sec. al XII-lea f.e.n.

De aceea socotesc că locuirea hallstattiană de la Pietroșani trebuie datată în Ha A₁-A₂, ca și tumulul de la Meri, pe care l-am datat în aceeași perioadă, dar acesta este format pe baza culturii Gîrla Mare, după cum indică vasele de tip solniță și cuptor, ca și ornamentale conștînd din cercuri concentrice imprimate. De aceea fără o săpătură mai mare la Pietroșani nu putem atribui așezarea de aici cu certitudine grupului Babadag sau grupului Insula Banului. Trebuie să remarcăm că ornamentul format din cercuri concentrice, care la origină aparține culturii Gîrla Mare, este preluat și de grupul Insula Banului-Meri, dar și de grupul Babadag, în cadrul unui fenomen de sinteză care se impune a fi clarificat.

Așezarea hallstattiană este suprapusă de o locuire aparținînd culturii Dridu, cu ceramică specifică (fig.2/6-10)¹⁹, după cum o dovedește o secțiune practică aici.

La circa 200 m de așezarea hallstattiană au fost găsite cîteva țigle romane (fig.1/3-4) și fragmente de țigle cu ștampila Leg(io) I Ital(ica), (fig.2/11-13), care din 69 e.n. este adusă în Moesia cu sediul în Novae²⁰. Și anterior au fost găsite aici țigle cu ștampila Legio I Italica²¹. Pe teritoriul comunei Pietroșani se indică prezența unui castru roman²². Trebuie precizat că în acest punct noi nu am putut localiza castrul cu fortificația sa, a cărui ridicare topografică a fost făcută de Pamfil Polonic²³, deși există materialele romane menționate, la care se adaugă un fragment din fundul unui vas roman cu o ștampilă (fig.2/14). Este greu de crezut că fortificația a fost distrusă în întregime de lucrările agricole. Țigle cu ștampila Legio I Italica au fost găsite și în castrul de la Drajna de Sus, datat în timpul lui Traian²⁴. După 167-168 e.n. unități ale Legio I Italica apără nordul Dunării²⁵. Pe teritoriul comunei Pietroșani au fost descoperite și monede romane imperiale, una de la Filip Arăbul (244-249) și alta de la Valerian tatăl (253-259)²⁶. Nu știm în ce măsură aceste monede pot constitui documente demne de luat în seamă la stabilirea cronologiei urmelor romane de la Pietroșani.

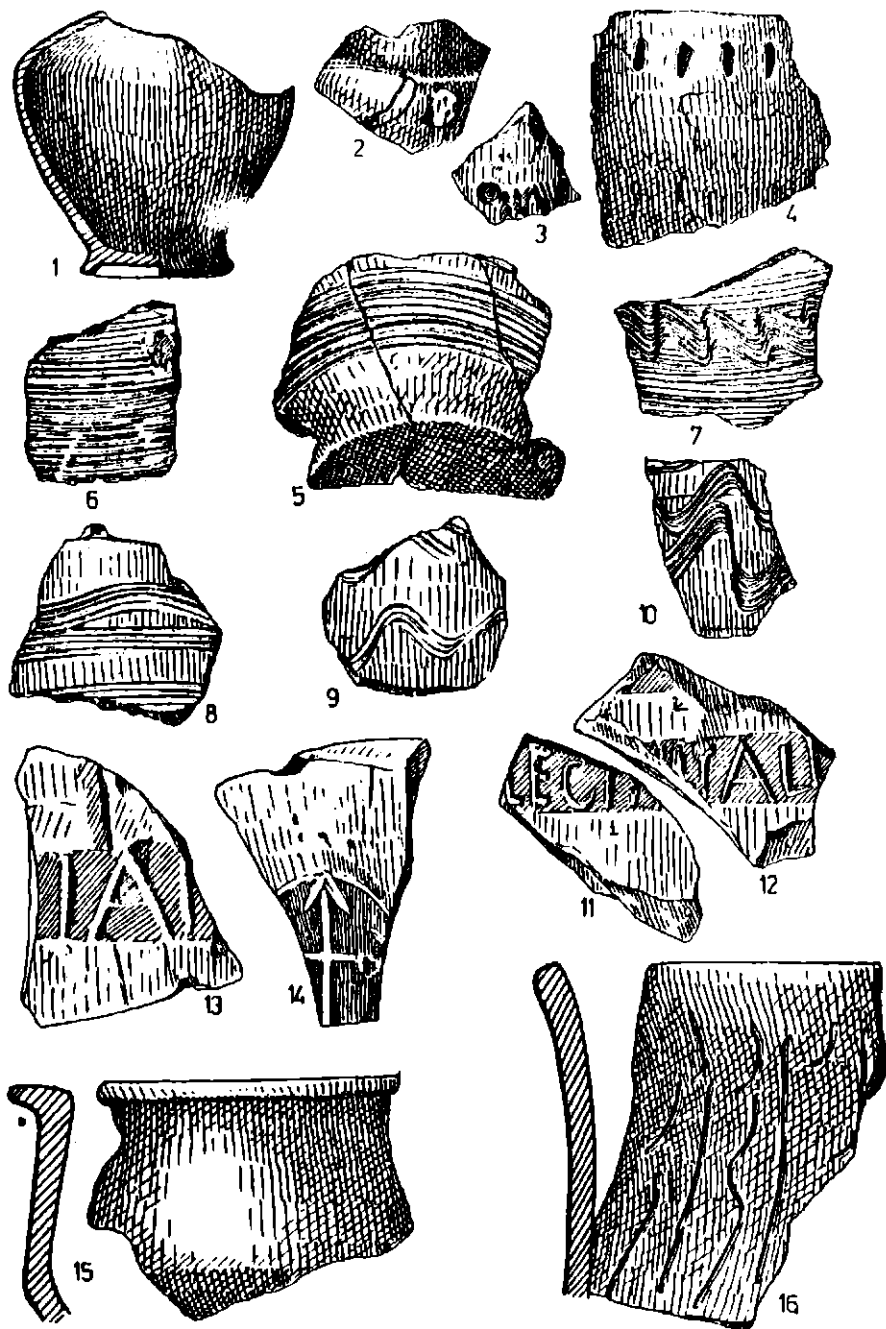

Fig.2.- Pietroșani: 2-4, ceramică hallstattiană; 1,16, ceramică geto-dacică din sec.I f.e.n.-I e.n.; 11-14, țigle romane cu șampilă și fragment ceramic roman; 15, crater lucrat cu roata (sec.IV-III f.e.n.); 5-10, fragmente ceramice aparținând culturii Dridu.

Tot în acest loc a fost cercetat un bordei distrus de un incendiu violent. Bordeiul a avut fundul lutuit în mai multe rânduri. În umplutura sa, formată din multă cenușă și pământ ars, a fost găsită ceramica geto-dacică lucrată cu mîna, reprezentată de fragmente din vase borcan, ceramică cenușie lucrată la roată și o greutate de plasă (fig.2/16). Deasupra umpluturii bordeiului (fig.3) s-a depus un strat de pământ brun negru în care s-a găsit unul din fragmentele de țiglă romană cu ștampilă (fig.2/22). De la suprafața așezării provine un fragment de vas borcan lucrat cu mîna. Locnirea getică din această așezare se poate data în sec. I î.e.n. - I e.n. Pentru aceeași datare ar putea constitui o indicație și denarul roman republican de la M.Porcus Laeca²⁷.

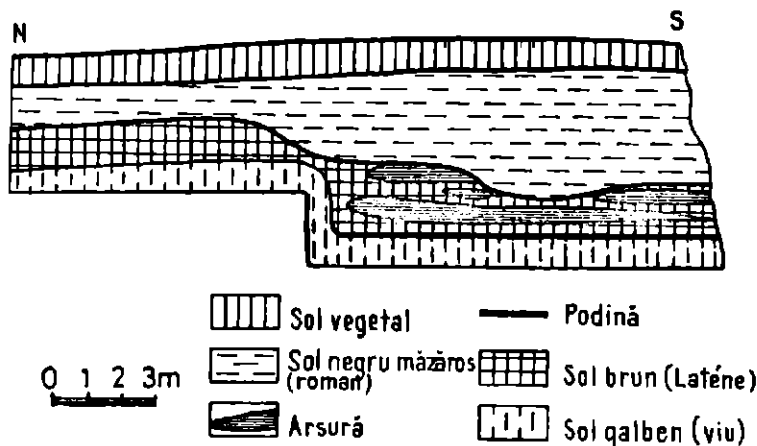

Fig.3.- Petroșani. Profilul bordeiului geto-dacic din sec.I î.e.n.-I e.n.

Într-o secțiune săpată tot în curtea C.A.P.-ului din Petroșani au fost găsite cinci morminte de înhumăție, orientate vest-est, cu mîinile pe piept. Patru morminte erau de copii și unul de adult. În două morminte de copii au fost găsite monede perforate lângă falangele mîinii drepte. Prima monedă este un dinar de argint bătut pentru Ungaria de împăratul Rudolf al II-lea (1576-1612), iar cea de a doua era tăiată în două și nu a putut fi determinată²⁸. Toate acestea indică prezența unei necropole feudale care datează de la începutul și prima jumătate a sec. al XVII-lea. De altfel aceasta nu este singura necropolă feudală de la Petroșani întrucît descoperirea unor morminte izolate ne indică existența a încă două necropole. Cea mai veche mențiune documentară a satului Petroșani o găsim într-un document din 1569²⁹ și credem că necropolele semnalate reprezintă etape din evoluția istorică a satului.

În partea de sud a satului a fost descoperit un tezaur de monede otomane, din care au intrat în colecția Muzeului din Alexandria un număr de 150 de monede³⁰. Monedele din acest tezaur datează din sec.al XVII-lea și din prima jumătate a sec.al XIX-lea³¹. Cea mai veche monedă din tezaur este de la sultanul Ahmed al II-lea (1703-1730), iar cea mai nouă

- până la 1830 - de la sultanul Mahmud al II-lea. Aproximativ 40 de monede nu au putut fi identificate datorită slabei conservări. Cele mai numeroase dintre monedele sultanilor identificați aparțin lui Abdul Hamid (1773-1789), Selim al III-lea (1789-1807) și Mahmud al II-lea. Monedele au fost bătute la Istanbul și Cairo. Un număr de 8 monede au fost bătute în anul 1831 (Mahmud al II-lea), iar alte 10 din perioada 1808-1839 a aceluiași domnii. Data îngropării tezaurului este ulterioară anului 1839.

NOTE

- 1 Cu ocazia acestor lucrări necropola a fost distrusă în întregime. Au fost săpate două secțiuni paralele de 20 x 1 m în curtea C.A.P.-ului și o secțiune de 30 x 1 m în zona plantată cu vie.
- 2 I.H.CRIȘAN, Ceramica daco-getică. Cu specială privire la Transilvania, Edit. Stiințifică, București, 1969, p.134 și urm., fig.59/6.
- 3 Ibidem, p.134, pl.55/5.
- 4 N.HARTUCHE și A.ANASTASIU, Brăilița, 1968, p.33, pl.62/I, mormântul nr.7.
- 5 A.VULPE, Necropola hallstattiană de la Ferigele, București, 1967, p.50, pl.X; A.VULPE, E.POPESCU, "Dacia", XVI, p.83, fig.10/9 și 12/4.
- 6 E.MOSCALU, Contribuții la studiul formării culturii traco-geto-dacice. Ceramica din secolele VI-III î.e.n., în mss.
- 7 S.MORINTZ și P.ROMAN, SCIV, 20, 1969, 3, fig.20/2,4,7.
- 8 S.MORINTZ, "Dacia", N.S., 8, 1964, p.106, fig.5/1 și 7/2,5,7, 10.
- 9 M.PETRESCU-DÎMBOVITA, Materiale, I, 1953, fig.62/6.
- 10 N.A.HARTUCHE și F.ANASTASIU, op.cit., p.27 și pl.59.
- 11 S.MORINTZ și P.ROMAN, op.cit., p.411, fig.8/17; 9/11; 10/7; 13/1; 15/15; 7/12; 18/2.
- 12 P.DETEV, Apulum, VII/1, 1968, fig.28; M.ČIČIČOVA, în Symposium zur Problemen der jungeren Hallstattzeit, Bratislava, 1974; D.P.DIMITROV, "Arheologia", Sofia, 1968, 4, p.10, fig.4; E.MOSCALU, Thraco-Dacica, București, 1976, p.81, fig.4/1-2; V.LEAHU Cercetări arheologice în București, II, București, 1963, p.53, fig.33/4.
- 13 S.MORINTZ, Peuce, II, 1971, p.21, fig.1.
- 14 C.W.BLEGEN, C.G.BUTLER, J.L.CASKEY, M.RAWON, Troy, IV/2, pl.288/311; pl.282/6-8,14; pl.285/7; C.W.BLEGEN, Troy, 1963, datează nivelul Troia VIIb₂ între 1190-1100 î.e.n., datare care este reluată și în alte lucrări, cf. L'art au pays de Hittites, Paris, 1966, tabel cronologic; J.ZAFIROPULO, Histoire de la Grèce à l'âge de Bronze, Paris, 1964, p.71, datează Troia VIIb între 1240-1100 î.e.n.
- 15 D.P.DIMITROV, loc.cit.

- 16 S.MORINTZ, "Dacia", VIII, 1964, p.117; D.BERCIU, Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre, București, 1966, p.219 și urm., fig. 20; idem, Romania before Burebista, Londra, 1966, tabel cronologic; idem, Neue Forschungsergebnisse zur Vorgeschichte Rumäniens, Bonn, 1966, p.45 și urm., fig.14.
- 17 N.SANDERS, în The European Community in Later Prehistory, Studies in honour of C.F.C. Hawkes, 1971, p.8 și 22.
- 18 B.HÄNSEL, Thracica, III, Saerdicae, 1974, p.90 și tabel cronologic.
- 19 E.ZAHARIA, Săpăturile de la Dridu, București, 1967, passim.
- 20 B.FILOW, Die Legionen der Provinz Moesia, Leipzig, 1909, p.27; D.P.DIMITROV, M.ČIČIKOVA, B.SULTOV, A.DIMITROVA, "Izvestija", Sofia, 28, 1965, p.47; ST.ĀARNICKY-PUDELKO, ST.KOLKUVNA, M.NOVIČKA, B.RUTKOVSKI, "Izvestija", Sofia, 19, 1966, p.93-96, fig.15; K.MAJEVSKI, ST.ĀARNICKY-PUDELKO, L.PRESS, ST.KOLKUVNA, A.TRYNKOVSKI, "Izvestija", Sofia, 30, 1967, p.74; K.MAJEVSKI, "Latomus", 28, 1969, 2, p.479-484.
- 21 D.TUDOR, Oltenia romană, ed. a III-a, București, 1968, p.341.
- 22 Ibidem, p.297.
- 23 Ibidem, fig.76/3.
- 24 GH.ȘTEFAN, "Dacia", 11-12, 1945-1947, p.123 și fig.5.
- 25 N.GOSTAR, "Latomus", 26, 1967, 4, p.991 și urm.; EMILIA DORUȚIU-BOILĂ, SCIV, 23, 1972, 1, p.47.
- 26 Determinarea a fost făcută de prof.Bucur Mitrea.
- 27 Determinarea a fost făcută de prof.Bucur Mitrea, Grueber, Roma, 1023, 124-103 f.e.n., AR, 3, 67 g, 0,018 mm. Denarul a fost descoperit în vestul comunei, de Petre Tonca Mocanu, în curtea sa, la falangele unui schelet, împreună cu o monedă turcească din sec. al XVI-lea (1,72 g; 0,012 mm).
- 28 Determinarea a fost făcută de Octavian Iliescu.
- 29 Documente privind istoria României, B. Țara Românească, veac.XVI, III, București, 1952, p.336, nr.387.
- 30 Tezaurul a fost găsit în februarie 1968 de Niță Gheorghe în curtea casei sale.
- 31 Determinarea a fost făcută de E.Isăcescu.

DÉCOUVERTES ARCHÉOLOGIQUES À PIETROȘANI, DÉP. DE TELEORMAN

Résumé

On a récupéré à Pietroșani un vase (fig.1/1) et un fragment de cratère (fig. 2/15) qui proviennent d'une nécropole thraco-gétique datant des IVe-IIIe siècles av.n.è. On a également découvert un établissement qui, d'après sa céramique (fig.2/2-4), peut être daté dans le Hallstatt ancien du type Insula Banului. L'établissement

hallstattien est surmonté d'un établissement Dridu (fig.3/5-10) des Xe-XIe siècles. Toujours à Pietroșani on a découvert des vestiges romains, représentés par des tuiles estampillées au sigle de la Ière Légion Italica (fig.1/3-4;2/11-14 et qui peuvent être mis en liaison avec le camp romain signalé en ce lieu. Les vestiges romains recouvrent un habitat gétique détruit par un incendie (fig.3). Enfin sur le territoire de la même commune on a découvert une nécropole féodale datant de la première moitié du XVIIe siècle et un trésor monétaire ottoman, formé de 150 monnaies émises sous Ahmed II (1703-1730), Abdul Hamid (1773-1789), Selim III (1789-1807) et Mahmud II (1808-1839).

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig.1.-** Pietroșani: 1 urne des IVe-IIIe siècles av.n.è; 2, broc hallstattien; 3-4 tuiles romaines des IIe-IIIe siècles n.è.
- Fig.2.-** Pietroșani: 2-4 céramique hallstattienne; 1,16 céramique géto-dace des Ier siècle av.n.è-Ier siècle n.è; 11-14 tuiles romaines estampillées et fragment céramique romain; 15 cratère travaillé au tour (IIe-IIIe siècles av.n.è.) ; 5-10 fragments céramiques appartenant à la culture Dridu.
- Fig.3.-** Pietroșani: profil de la hutte géto-dace des Ier siècle n.è.